

ĐẢNG CẦM QUYỀN VÀ ĐẠO ĐỨC, PHONG CÁCH CỦA CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN

NGUYỄN XUÂN TÁO *

TRONG Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh có viết: "Đảng ta là một Đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân" (1).

Vấn đề đảng cầm quyền, trong lịch sử nhân loại đã xuất hiện và được thực hiện phổ biến dưới chủ nghĩa tư bản. Giai cấp tư sản không chỉ công khai tuyên bố và thực hiện cầm quyền, mà khi các đảng tư sản nắm được chính quyền, họ tìm mọi biện pháp để duy trì, bảo vệ, củng cố địa vị cầm quyền của mình, cả về chính trị, kinh tế, luật pháp, đồng thời tìm cách hạn chế các đảng phái khác, nhất là Đảng Cộng sản.

Đảng ta là đảng cầm quyền, đã được khẳng định trên thực tế và được xác định trong Hiến pháp. Điều đó cũng có nghĩa là sự cầm quyền của Đảng được toàn dân, toàn xã hội thừa nhận và ủng hộ.

Trở thành đảng cầm quyền là một thắng lợi vĩ đại đánh dấu một bước ngoặt lớn của những người cộng sản, của giai cấp công nhân và nhân dân lao động, từ giai cấp bị trị, làm thuê trở thành giai cấp thống trị, làm chủ xã hội thông qua đội tiên phong của mình là Đảng Cộng sản lãnh đạo toàn xã hội. Đảng chịu trách nhiệm trước nhân dân, trước dân tộc về mọi mặt của đời sống xã hội. Mọi thành công hay thất bại trong xây dựng

và phát triển kinh tế, xã hội, trong an ninh - quốc phòng, trật tự xã hội, trong đối nội, đối ngoại... đều gắn liền với trách nhiệm của Đảng, trách nhiệm của đội ngũ cán bộ, đảng viên theo chức trách được giao.

Đảng cầm quyền nhưng không có nghĩa là Đảng đứng trên Nhà nước hoặc làm thay chức năng của Nhà nước. Đảng thực hiện sự lãnh đạo xã hội bằng cương lĩnh, chiến lược, các định hướng về chính sách; bằng công tác tuyên truyền giáo dục, thuyết phục, kiểm tra; bằng việc giới thiệu cán bộ, đảng viên giữ những cương vị lãnh đạo, quản lý trong bộ máy nhà nước và trong hệ thống chính trị và bằng sự gương mẫu chấp hành đường lối chính sách, luật pháp của đội ngũ đảng viên.

Khi đã trở thành Đảng cầm quyền, do yêu cầu khách quan của sự lãnh đạo, quản lý xã hội, nhiều cán bộ, đảng viên được Đảng giao nhiệm vụ "cầm quyền" được giữ những chức vụ nhất định. Gắn liền với chức vụ là quyền hành, cùng với những chế độ đãi ngộ và phương tiện cho người cán bộ, đảng viên ấy thực thi các nhiệm vụ được giao. Chức quyền ấy là để phục vụ nhân dân, làm người "đầy tớ của dân", để chịu trách

* Thành phố Hồ Chí Minh

(1) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996, t 12, tr 510

nhiệm trước nhân dân, cũng là chịu trách nhiệm trước cách mạng, trước Đảng về phạm vi chức trách của mình. Tuy nhiên, một số cán bộ, đảng viên đã không nhận thức và làm như vậy. Họ đã thiếu trách nhiệm, gây hậu quả xấu về vật chất và tinh thần cho Nhà nước và xã hội. "Điều làm cho nhân dân còn nhiều bất bình, lo lắng, bức xúc nhất hiện nay là tình trạng quan liêu, tham nhũng, lãng phí, suy thoái về tư tưởng, chính trị và phẩm chất, đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên vẫn còn rất nghiêm trọng; kỷ cương phép nước trong nhiều việc, nhiều lúc chưa nghiêm" (2).

Nguyên nhân của những khuyết điểm trên, một phần do trong điều kiện đảng cầm quyền phạm vi lãnh đạo, quản lý xã hội toàn diện, rộng khắp, có nhiều vấn đề mới mẻ, chưa có kinh nghiệm. Mặt khác do "Chúng ta chưa đánh giá hết tác động phức tạp của những biến động chính trị trên thế giới, cũng như những tác động phức tạp của mặt trái của kinh tế thị trường, của quá trình hội nhập và của sự phát triển thông tin... đối với cán bộ, đảng viên và đối với toàn xã hội; từ đó chưa có những biện pháp đủ mạnh mẽ, đồng bộ để tăng cường có hiệu quả công tác giáo dục chính trị tư tưởng, đạo đức lối sống trong cán bộ, đảng viên và trong nhân dân, để xây dựng Đảng và hệ thống chính trị thật sự trong sạch, vững mạnh và xây dựng xã hội lành mạnh" (3).

Đối với cán bộ, đảng viên đức và tài là hai mặt của nhân cách, phải luôn coi trọng cả hai mặt đó và đức bao giờ cũng là "gốc". Ngày nay, trong điều kiện đảng cầm quyền thực hiện nhiệm vụ xây dựng chủ nghĩa xã hội, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa nhưng không phải vì thế mà đề cao tài hơn đức. Đó là quan niệm sai lầm. Vì đức và tài luôn gắn liền nhau trong hành vi con người, trong thực hiện nhiệm vụ của cán bộ, đảng viên. Tài càng cao thì càng phải đề cao đạo đức. Trước đây đã vậy, ngày nay trong xây dựng kinh tế, lại càng phải lấy đức "làm gốc", nếu không sẽ gây những thiệt hại to lớn cho xã hội.

Hơn nữa theo quy luật của tâm lý học và đạo đức học thì sự thích ứng của con người trước khó khăn và gian khổ bao giờ cũng chậm hơn, nhưng

lại tạo cho con người có "sức đề kháng" mạnh hơn, nhờ đó tôi luyện con người có ý chí vươn lên khắc phục khó khăn trong hành động. Còn trước thuận lợi và sự sung sướng thì sự thích ứng của con người nhanh hơn, lại dễ tạo cho con người thụ động, suy giảm sức đề kháng. Cho nên trong điều kiện đảng cầm quyền, cán bộ, đảng viên có chức quyền càng phải nghiêm khắc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, nếu không rất dễ sa ngã trước sức cám dỗ vật chất, đi đến thoái hóa biến chất, làm biến đổi bản chất "Tư cách đảng viên cộng sản".

Đương nhiên chúng ta cũng khẳng định các giá trị đạo đức không phải là một yếu tố bất biến. Đạo đức - một hình thái ý thức xã hội, phản ánh tồn tại xã hội và thay đổi theo sự thay đổi của tồn tại xã hội. Trong quá trình chuyển từ kháng chiến sang hòa bình xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội, từ chưa có chính quyền trở thành đảng cầm quyền, thì sự biến đổi các giá trị đạo đức cũng là điều khó tránh khỏi. Song không phải vì vậy mọi quan niệm đạo đức phải thay đổi. Những quan niệm đạo đức tiến bộ, cách mạng, những truyền thống đạo đức tốt đẹp, những giá trị đạo đức đúng đắn hợp lý vẫn phải được tiếp tục duy trì và phát huy trong những điều kiện mới, điều kiện của đảng cầm quyền.

Đạo đức của cán bộ, đảng viên là đạo đức cách mạng, là phải cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư. Đạo đức đó phải được thể hiện trước hết trong sự nghiệp, trong công việc và cả trong sinh hoạt hằng ngày của mỗi người. Đạo đức xác định phương hướng, hành vi của con người, quy định động cơ việc làm của cán bộ, đảng viên. Trước đây cũng như hiện nay vì nước, vì dân, vì chủ nghĩa xã hội là phẩm chất đạo đức cơ bản hàng đầu của mỗi cán bộ, đảng viên.

Trong điều kiện của đảng cầm quyền phần lớn đảng viên trở thành viên chức, kể cả các đảng viên làm công tác đảng và công tác các đoàn thể

(2) "Báo cáo kiểm điểm nửa đầu nhiệm kỳ thực hiện Nghị quyết Đại hội toàn quốc lần thứ IX của Đảng", Báo Sài Gòn giải phóng, số ra 5-2-2004

(3) Báo cáo đã dẫn

nhân dân, không phải chỉ có đảng viên làm công tác chính quyền ở các cấp, đều nằm trong biên chế và hưởng lương do Nhà nước cấp. Đảng viên trở thành viên chức cũng là điều tự nhiên trong điều kiện Đảng cầm quyền. Nhưng đừng "viên chức hóa", "công chức hóa" đảng viên và càng phải hết sức tránh biến hoạt động của Đảng, công tác đảng, cũng như hoạt động của các đoàn thể nhân dân, công tác đoàn thể, trở thành một loại hoạt động hành chính, sự vụ. Điều mấu chốt là làm sao những đảng viên - viên chức ấy giữ được vai trò của người đảng viên cộng sản, trong lối sống, nhất là trong công tác, trong quan hệ với nhân dân.

Người đảng viên là cán bộ, công chức, phải thể hiện vai trò của mình thông qua ba mối quan hệ cơ bản: quan hệ của người viên chức với nhà nước, quan hệ với tổ chức và nhân dân, quan hệ với đồng nghiệp.

Khi Đảng cầm quyền, mối quan hệ giữa Đảng với dân - mỗi quan hệ cơ bản, có ý nghĩa sống còn với Đảng, trở thành mối quan hệ giữa Nhà nước với dân. Đảng cầm quyền bằng nhà nước thông qua luật pháp để quản lý xã hội. Nhà nước ta là Nhà nước của dân, do dân và vì dân. Nhà nước là đại diện quyền lực và lợi ích của nhân dân. Mọi cán bộ, đảng viên trong điều kiện Đảng cầm quyền, bên cạnh việc chấp hành Điều lệ Đảng, còn phải tuân theo luật pháp của Nhà nước, phải chấp hành mọi quy định của Nhà nước. Mối quan hệ Đảng với dân được thể hiện thông qua các hoạt động của các cán bộ, đảng viên, của viên chức. Mọi hoạt động của Nhà nước và của cán bộ, đảng viên phải nhằm phục vụ nhân dân, đem lại lợi ích cho nhân dân. Vì vậy khi Đảng cầm quyền, thông qua sự gương mẫu của cán bộ, đảng viên trong việc chấp hành luật pháp và mọi quy định của Nhà nước, thể hiện ý thức và thái độ của cán bộ, đảng viên đối với lợi ích của nhân dân và đất nước.

Đối với nhiệm vụ, dù làm bất cứ công việc gì cũng phải nêu cao tinh thần trách nhiệm trước nhân dân, phải tận tụy làm việc hết sức mình để thu được kết quả tốt nhất. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy: "Những người ở các công sở, từ làng đến Chính phủ trung ương, đều dễ tìm dịp phát tài,

hoặc xoay tiền của Chính phủ, hoặc khoét đục nhân dân. Đến khi lộ ra, bị phạt, thì mất hết cả danh giá, mà của phi nghĩa đó cũng không được hưởng. Vì vậy, những người trong công sở phải lấy chữ *Liêm* làm đầu" (4).

Trong công việc, cán bộ, đảng viên - viên chức thay mặt Nhà nước tiếp xúc với dân để giải quyết công việc, đáp ứng quyền và lợi ích hợp pháp của họ. Trong điều kiện có trụ sở cơ quan bề thế, phòng ốc làm việc đủ tiện nghi, khi tiếp xúc với dân, giải quyết công việc của dân phải hết sức tôn trọng dân thì mới có thể là người "đầy tớ thật trung thành của nhân dân".

Người còn dạy chúng ta: "Phải nhớ rằng dân là chủ. Dân như nước, mình như cá. Lực lượng bao nhiêu là nhờ ở dân hết. Phải làm cho dân mến, khi sắp tới dân mong, khi đi dân tiếc, chớ vác mặt làm quan cách mạng cho dân ghét, dân khinh, dân không ủng hộ" (5).

Cán bộ, đảng viên trong điều kiện đảng cầm quyền có những lợi ích cá nhân chính đáng như tăng thu nhập, chăm lo cải thiện đời sống, nuôi dạy con cái, điều kiện làm việc nâng cao... Tuy nhiên, hiện nay ý thức về lợi ích cá nhân của một số cán bộ, đảng viên lại trở thành chủ nghĩa cá nhân, lấn át ý thức phục vụ, ý thức trách nhiệm. Hễ có chức quyền là tìm cách lợi dụng để mưu cầu lợi ích cho riêng mình. Đó là một tệ nạn gần như phổ biến hiện nay, cần kiên quyết lên án và khắc phục.

Tóm lại, trong quan hệ công việc với dân, dù ở cấp nào, ngành nào người cán bộ, đảng viên, người công chức phải liêm khiết, trong sạch, phải tận tụy có trách nhiệm.

Trong quan hệ với đồng nghiệp, đồng sự là quan hệ giữa các thành viên của một cơ cấu tổ chức thống nhất, phải có sự đoàn kết, hợp tác để cùng nhau hoàn thành nhiệm vụ. Nói cách khác, trong tổ chức mỗi người phải nêu cao tinh thần tập thể, ý thức trách nhiệm chung, vì lợi ích chung mà hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao.

(4) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, t 5, tr 105

(5) Hồ Chí Minh: *Sđđ*, t 4, tr 101

Nêu cao tinh thần tập thể, đoàn kết giúp đỡ nhau trong công tác phải đấu tranh chống tư tưởng địa vị, kèn cựa, bè phái, chia rẽ, gây mất đoàn kết nội bộ, làm hại đến công việc của tổ chức. Bác Hồ còn dạy: "Mình là người làm việc công, phải có công tâm, công đức. Chớ đem của công dùng vào việc tư. Chớ đem người tư làm việc công. Việc gì cũng phải công bình, chính trực, không nên vì tư ân, tư huệ hoặc tư thù, tư oán. Mình có quyền dùng người thì phải dùng người có tài năng, làm được việc. Chớ vì bà con bầu bạn, mà kéo vào chức nọ chức kia. Chớ vì sợ mất địa vị mà đim những kẻ có tài năng hơn mình. Phải trung thành với Chính phủ, với đồng bào" (6).

Đạo đức và phong cách không tự nhiên mà có, hơn nữa ai đã làm việc thì không thể tránh khỏi lỗi lầm. Điều quan trọng là khi có lỗi lầm, biết sửa lỗi thì vẫn tạo được niềm tin yêu đối với nhân dân và đồng nghiệp. Biện pháp quan trọng nhất là bản thân cán bộ, đảng viên phải thường xuyên tu dưỡng rèn luyện đạo đức và phong cách. Suy cho cùng, dù pháp luật được hoàn thiện bao nhiêu cũng vẫn có những kẽ hở của nó, dù công tác giám sát, quản lý cán bộ, đảng viên có chặt chẽ bao nhiêu cũng không thay thế được sự nỗ lực tu dưỡng rèn luyện đạo đức của bản thân, sự gương mẫu và nghiêm khắc của cán bộ, đảng viên trước sự cám dỗ của vật chất. Vô luận trong bất cứ hoàn cảnh nào, cán bộ, đảng viên cũng phải đặt lợi ích chung lên trên, lên trước, càng không cho phép vì lợi ích cá nhân mà xâm phạm vào lợi ích chung, dù dưới hình thức nào.

Trong tu dưỡng đạo đức, rèn luyện phong cách, phải thực hành tự phê bình và phê bình, bởi nó là vũ khí rất cần thiết và sắc bén để cán bộ, đảng viên sửa chữa khuyết điểm, phát huy ưu điểm. Phê bình và tự phê bình của cán bộ, đảng viên có từ lúc Đảng chưa cầm quyền. Ngày nay chức quyền của cán bộ, đảng viên gắn liền với lợi ích của họ, nếu không kiên quyết đấu tranh ngăn ngừa thì tư tưởng giấu giếm khuyết điểm, bao che, né tránh sẽ lấn át tính tự giác, trung thực trong phê bình đấu tranh nội bộ. Đồng chí Phạm Văn Đồng trong bài "Nêu cao danh hiệu Đảng Cộng sản Việt Nam, đảng viên Đảng Cộng sản

Việt Nam" đăng trong Tạp chí Cộng sản nhân dịp kỷ niệm lần thứ 109 ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh, đã viết:

"Phải làm cho sạch bộ máy đảng, nhà nước, các đoàn thể quần chúng bằng cách thay đổi người có chức, có quyền hư hỏng, thoái hóa biến chất. Phải rèn luyện chủ yếu là qua thực tế công tác, người có chức, có quyền thực sự xứng đáng là người đầy tớ trung thành và người lãnh đạo của nhân dân, được dân tin, dân mến..."

Để làm được việc trên, phải sử dụng vũ khí tự phê bình trong toàn đảng từ trên xuống dưới. Điều này chúng ta đã nói nhiều. Nhưng đây là điều cực kỳ khó khăn, bởi vì tự mình mổ xẻ mình. Tình hình hiện nay, nếu không cương quyết cũng dễ sa vào hình thức, làm qua loa, không có kết quả thiết thực...

Đồng chí Phạm Văn Đồng chỉ rõ "Về đạo đức, và lối sống, phải tập trung vào những khuyết điểm, sai lầm nặng nhất, nổi cộm nhất, nhân dân bất bình và chê trách nhất. Đó là tham nhũng, tư lợi và quan liêu cửa quyền, phiến hà sách nhiễu dân và biết bao ảnh hưởng tiêu cực của nó đang gây ra một cách rộng khắp với những tác hại không lường hết được mà Bác Hồ đã nói: trăm con mắt đều nhìn vào, trăm ngón tay đều chỉ vào. Đây là một chuỗi của những sai lầm, những hư hỏng có liên quan mật thiết đến tình hình phức tạp hiện nay của đất nước và nguyện vọng thiết tha nhất của nhân dân. Cho nên việc tự phê bình và phê bình phải có hiệu quả, từ đó từng bước thanh toán những sai lầm, hư hỏng ấy, đem lại nguồn sáng cho đất nước và nguồn phấn khởi cho nhân dân, là điều mà nhân dân, cán bộ các cấp, các ngành đều mong đợi" (7).

Tóm lại, trong điều kiện Đảng ta là đảng cầm quyền, cán bộ, đảng viên lại càng phải hết sức coi trọng việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng và phong cách công tác đảng mới có thể hoàn thành tốt các nhiệm vụ được Đảng giao phó trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. □

(6) *Sđd*, t 5, tr 105

(7) *Tạp chí Cộng sản*, số 10 (5-1999), tr 5